

MRU

04 11

2 0 13

PENKTOJI PRAKTIŠNĖ-MOKSLINĖ
KONFERENCIJA

Efektivumas viešajame sektoriuje:
kuo vadybos teorijos gali pasitarnauti
ir ką praktikai gali patarti?

Miesto saugumo ir jo erdvės struktūros ryšys:

ką planuotojai gali patarti miestų vadovams?

Jolita Sinkienė, doc. dr.

Regionų plėtros katedra

Kauno technologijos universitetas

Problemos aktualumas

- Konkurencija tarp miestų – intensyvėja visuose lygmenyse ir rinkose,
- Miesto patrauklumas esamiems ir potencialiems ištekliams – *aktyviems, kūrybiškiems, gabiems žmonėms, sėkmingam verslui, investicijoms, regiono ar tarptautiniams lankytojams ...*, - aktuali politinės darbotvarkės tema,
- Miestas turi pasiūlyti kokybiškų *vidinių* miesto savybių rinkinį,
- *Viešasis saugumas* – viena esminių šio rinkinio dalių.

Nusikalstamumas

- Esminė grėsmė, pasireiškianti visuose visuomenės lygmenyse – individo, organizacijos, sub-nacionaliniame (miesto, regiono), nacionaliniame (valstybės), tarptautiniame/globaliame.
- Tiesiogiai susijęs su esminiu žmogaus poreikiu – saugumu.
- Rimta kliūtis miesto vystymuisi:
 - **Gyventojai** išsikelia iš nesaugių mikrorajonų į saugesnius: gyventi, lankyti mokyklą, apsipirkti, dirbti, ilsėtis ir pan.
 - **Turizmo** pramonė nyksta,
 - **Veršlas** perkelia savo operacijas į jo ištekliams saugesnę vietą.

Pasekmės

Mažėja įsidarbinimo galimybės -> mažėja vietos biudžeto pajamos/ išlaidos viešosioms paslaugoms -> vietos bendruomenės situacija prastėja -> ...

sunkiai sustabdomas socialinis-ekonominis nuosmukis.

- Vietos valdžia atsakinga už miesto vystymosi procesų suvaldymą, jų rezultata.
- Būtina žinoti ir gebėti taikyti nusikalstamumo mažinimo metodus.

Sprendimai?

Miestas = turinys (žmonės) + forma!

Turinys:

- Sociologai (*socializacija, miesto bendruomenių socialinė sandara, ...*)
- Psichologai (*asmenybės elgsenos priežastys, pasekmės, ...*)
- Kriminologai (*socialiniai-demografiniai veiksniai: pajamos, rasinė sudėtis, jaunimo koncentracija, išsilavinimo lygis, ...*)
- Kultūrologai
- Edukologai
- Ekonomistai
- ...

Forma:

Miesto planuotojai
(*aplinkos **formas** veiksniai: pastatų vieta ir forma, jų atvirumas/uždarumas, apšvietimas, gatvės pasiekiamumas, erdvės matomumas ...*)

Miesto erdvinė struktūra –

svarbus žmogaus elgsenos suvokimo ir numanymo veiksnys.

Tarpdisciplininis mokslinis tyrimas (2012-2013)

(Lietuvos mokslo taryba., Sut. Nr. SIN-08/2012)

- **Tikslas:** Paieška sprendimų, kaip sumažinti nusikalstamumą miesto planavimo instrumentais
- **Tyrėjai:** K. Zaleckis, I. Matijošaitienė, I. Stankevičė, J. Sinkienė, K. Navickaitė – KTU Statybos ir Architektūros fakulteto ir Socialinių mokslų fakulteto tyrėjai
- **Sritis:** viešasis valdymas/ sociologija/ miestų planavimas
- **Tyrimo metodai:** dokumentų analizė, statistinių duomenų analizė, ekspertinis interviu, anketinė apklausa, erdvės sintaksė
- **Objektas:** situacija 10 didžiųjų Lietuvos miestų, nusikaltimai *atvirose viešose erdvėse*
- **Rezultatai:** pasiūlymai miestų planavimui ir valdymui

Ką gali padaryti miestas, kad savo teritorijoje įtakotų nusikalstamumo situaciją?

- Užtikrinti maksimalų saugumą miesto viešose erdvėse savo nariams ir svečiams bet kuriuo metu.
- Ypatingai asmeninį saugumą viešose atvirose erdvėse, nes čia asmens galimybės pritaikyti asmens savisaugos priemones ypatingai ribotos.
- Tačiau: kur riba tarp *viešos* ir *privачios* erdvės?

Vieša atvira erdvė

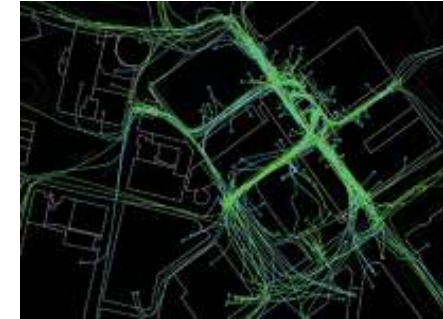
Charakteristikos:

- Atviroje erdvėje (neapribota stogo ar sienų)
- Bet kuris asmuo turi teisę ja naudotis bet kuriuo metu
- Tyrimui pasirinktos erdvės:
 - gatvės (su autobusų sustojimo stotelėmis),
 - parkai,
 - aikštės,
 - upių krantinės,
 - paplūdimiai,
 - kapinės,
 - praėjimai (bromai),
 - požeminės perėjos,
 - tiltai,
 - neaptvertos automobilių stovėjimo aikštelės prie daugiabučių gyvenamųjų namų.

Erdvės sintaksės (*space syntax*) metodas

- Apibūdina ir analizuoja ryšius tarp miesto erdvių ir statinių - „schemą/ planą“

(Klarqvist, 1993).

- Erdvės (gatvės, parkai, pieva, kt.) suvokiamos kaip vakuumas tarp sienų, tvorų ir kitų kliūčių, kurios riboja (pėsčiųjų) eismą ar/ir vizualųjį lauką.

- *Potencialių aukų pasiekiamumas motyvuoja nusikaltėlius jų veiklai.*

Duomenys

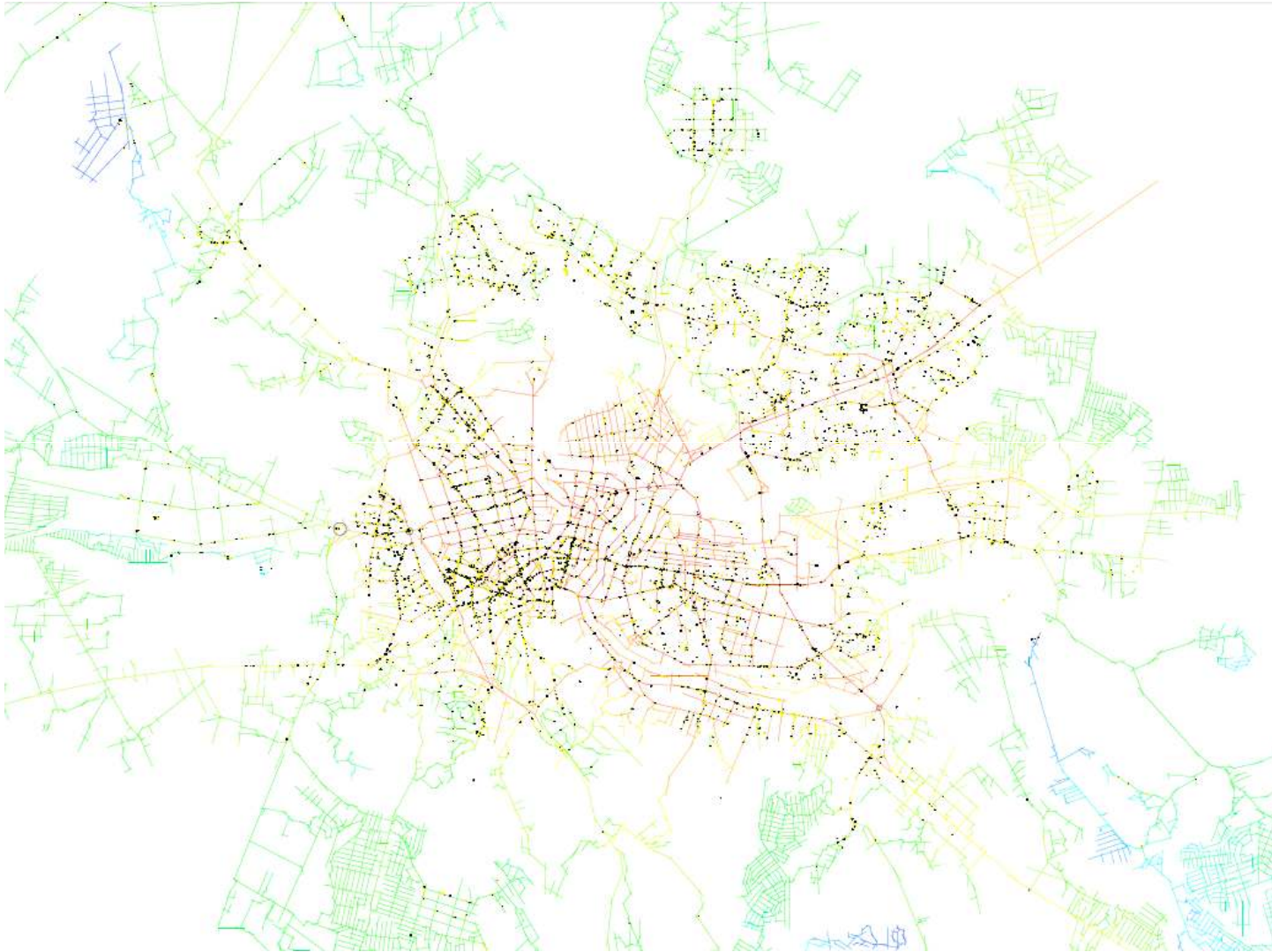

- 2-jų (2010-2011) m. nusikaltimų 10-tyje miestų įvykdymo adresai,
- Žemėlapiai, bendrieji miestų planai, Google Street View,
- Baudžiamasis kodeksas, Administracinės teisės pažeidimų kodeksas
(17 straipsnių):
 - BK 127: valstybės simbolių išniekinimas
 - BK 128: užsienio valstybių simbolių išniekinimas
 - BK 129-134: nusikaltimai žmogaus gyvybei
 - BK 135-140: nusikaltimai žmogaus sveikatai
 - BK 149-153: nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui
 - BK 178: autotransporto vagystė
 - BK 178: vagystė iš (nuo) automobilio
 - BK 178: kitos vagystės
 - BK 180: plėšimai
 - ATPK 50(3): tyčinis turto sunaikinimas ar sužalojimas
 - ATPK 90: žiaurus elgesys su gyvūnais
 - ATPK 160(1): gatvių, jų statinių ir įrenginių sugadinimas
 - ATPK 174: nedidelis chuliganizmas
 - ATPK 175: nepilnamečių padarytas chuliganizmas
 - ATPK 176: neteisėtas šaudymas iš šaunamojo ginklo
 - ATPK 178: alkoholinių gėrimų gėrimas viešosiose vietose arba girto pasirodymas jose
 - ATPK 182(1): vertimasis prostitucija ar atlygintinis naudojimas prostitucijos paslaugomis
- Apklausų rezultatai (pusiau-struktūrizuotas interviu) konkretaus adreso lygmenyje,
- Interviu (su policijos komisariatų vadovais) rezultatai.

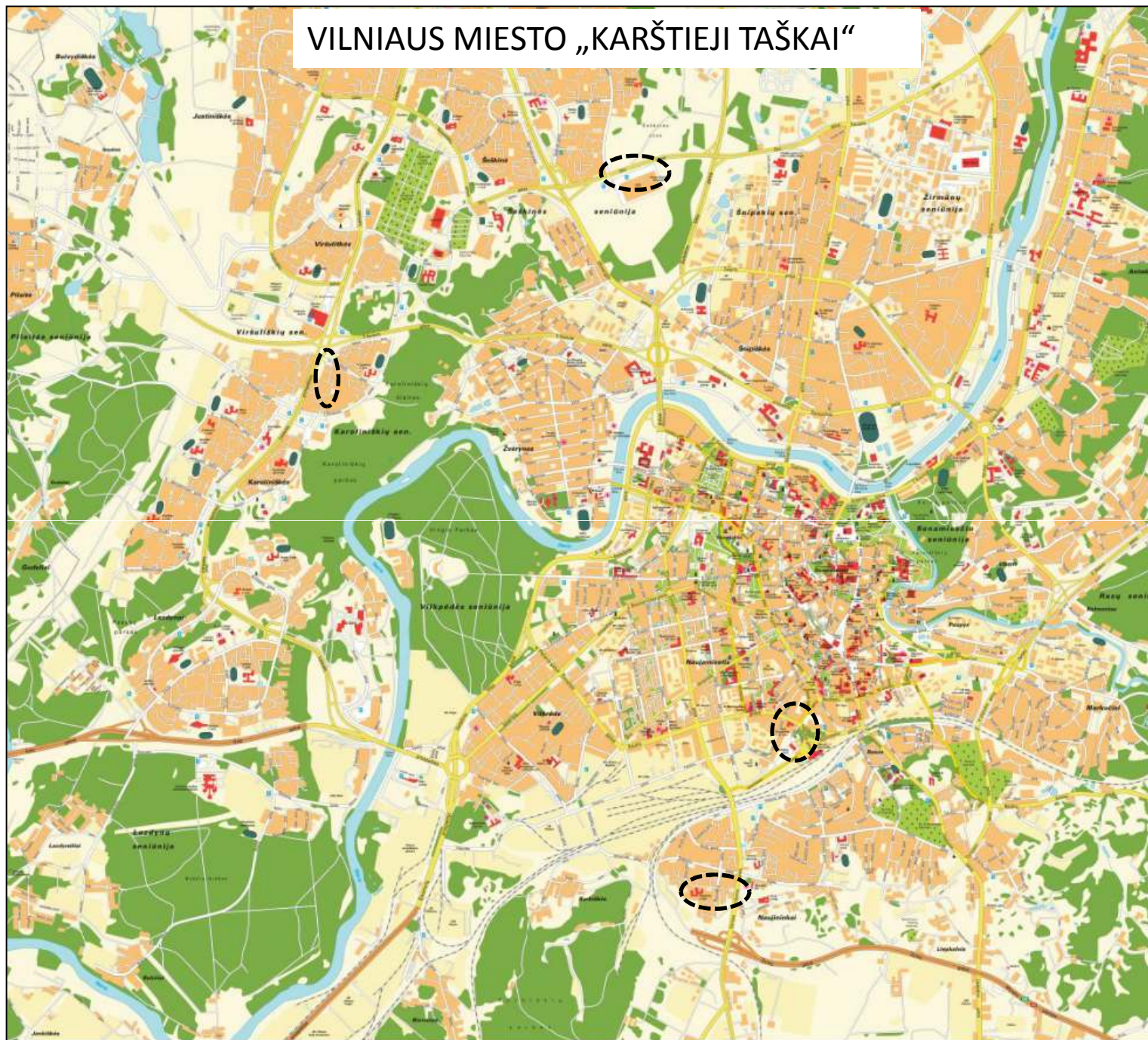
Rezultatai

Nustatytos šios labiausiai probleminės viešosios erdvės:

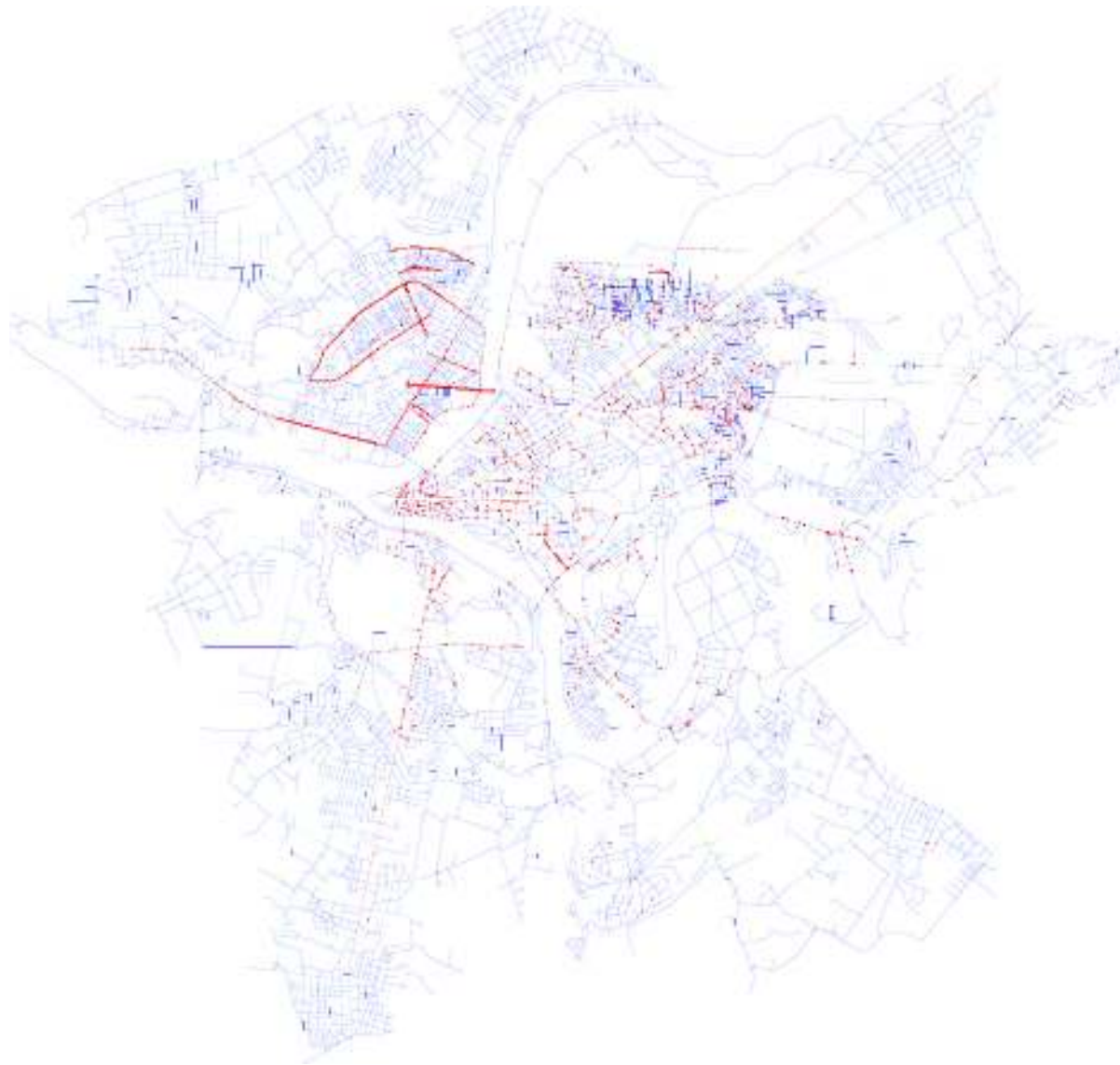
Nusikaltimų pasiskirstymas Vilniaus mieste 2010-2011 m. (pagal Space Syntax)

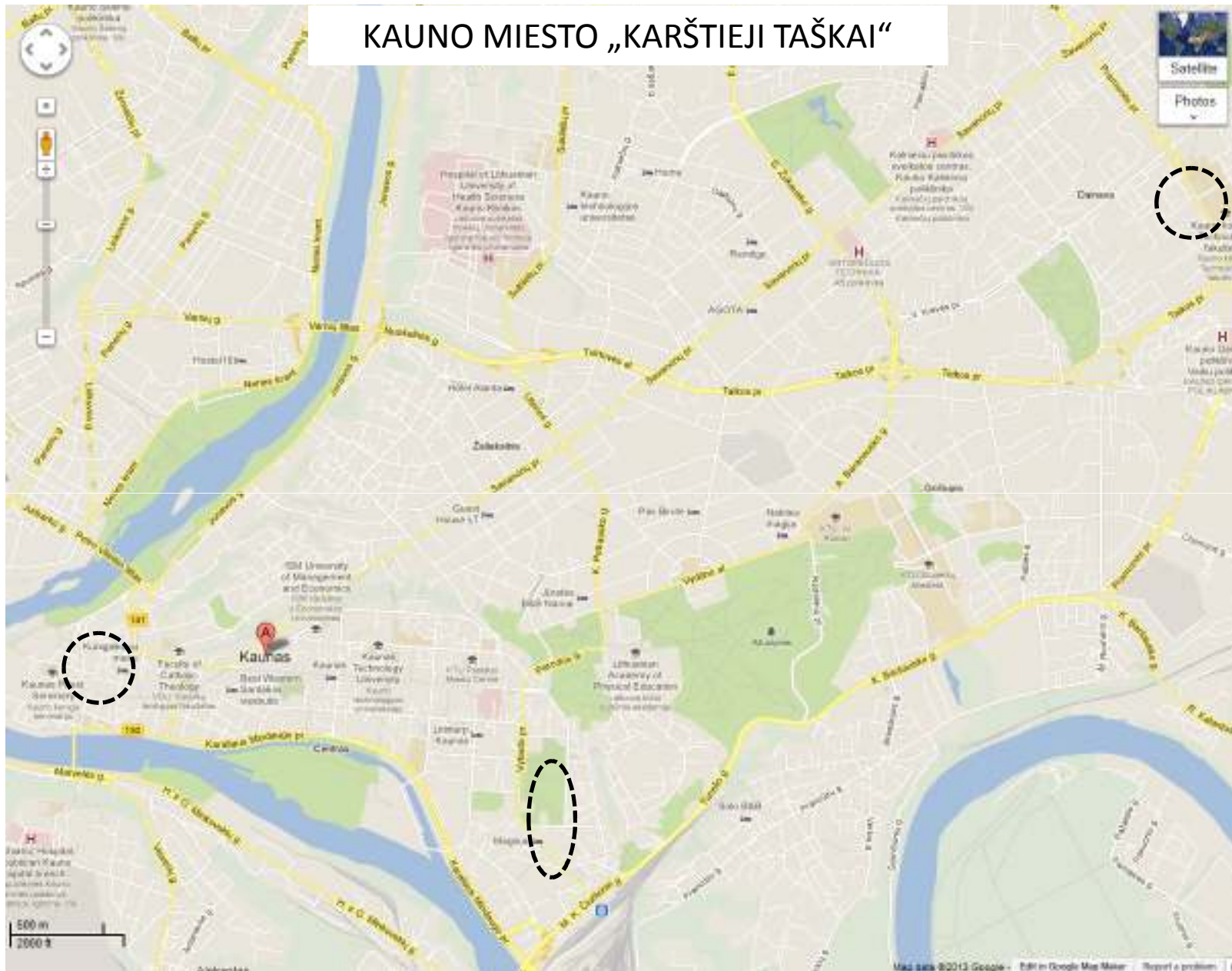
VILNIAUS MIESTO „KARŠTIEJI TAŠKAI“

Nusikaltimų pasiskirstymas Kauno mieste 2010-2011 m. (pagal Space Syntax)

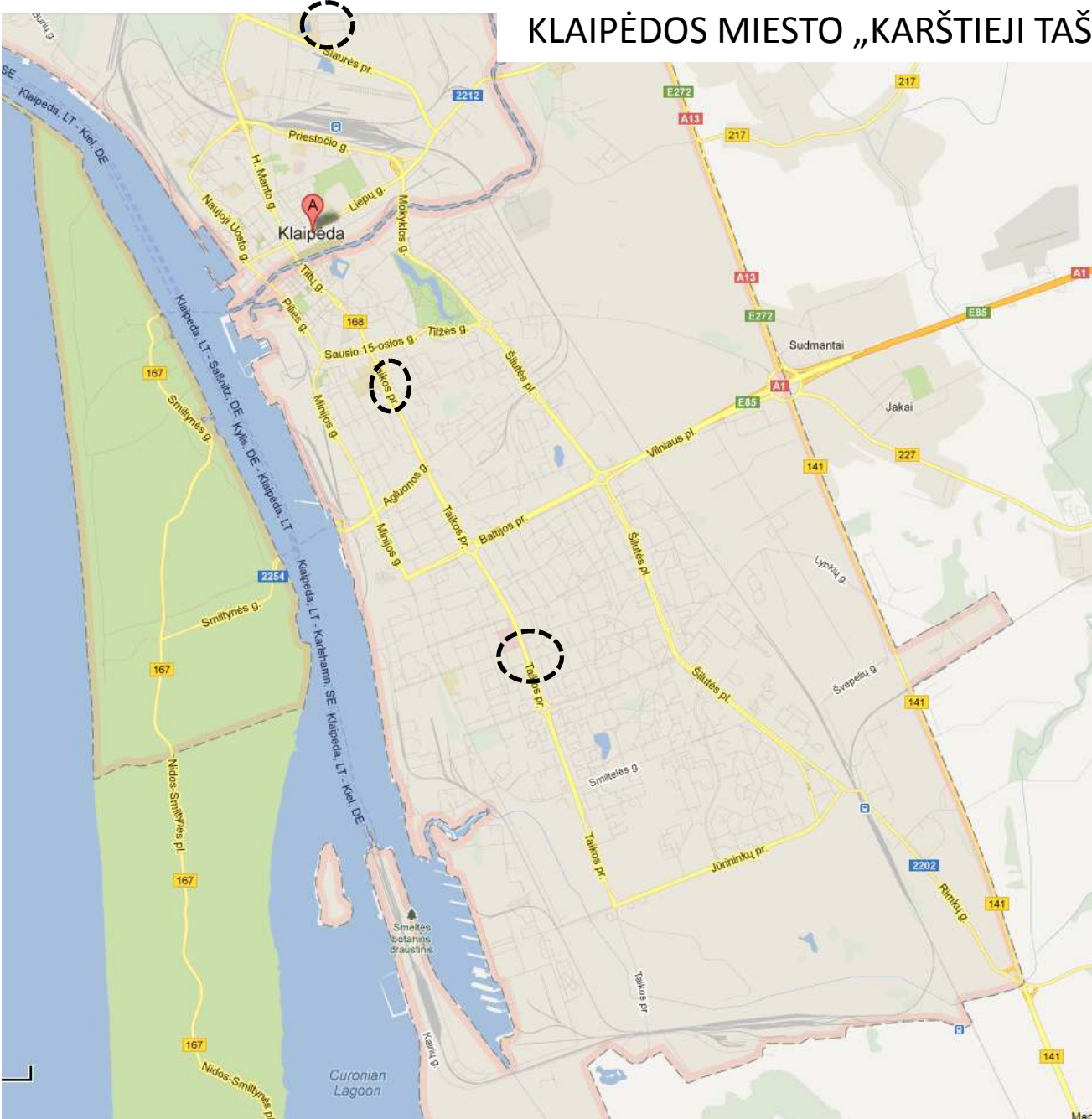
KAUNO MIESTO „KARŠTIEJI TAŠKAI“

Nusikaltimų pasiskirstymas Klaipėdos mieste 2010-2011 m. (Space Syntax metodas)

KLAIPĖDOS MIESTO „KARŠTIEJI TAŠKAI“

Nusikalstamumą įtakoja šie užstatytos aplinkos elementai

- Gyvenamųjų pastatų kiekis (mažai)
- Komercinių arba laisvalaikio leidimo pastatų kiekis (daug)
- Pastatų privatumas (uždari žmonėms)
- Pastatų būklė (apleisti)
- Pastatų spalvos (baugina)
- Pastatų durų, išeinančių į gatvę, kiekis (mažai)
- Langų, išeinančių į gatvę, kiekis (mažai)
- Sienų būklė (subjauros)
- Sienų aukštis (aukštos)
- Stebėjimo kamerų esamumas (nėra)
- Gatvės būklė (netvarkinga)
- Gatvės plotis (plati / siaura)
- Gatvės matomumas į priekį (prastas)
- Šaligatvio būklė (netvarkingas, nėra)
- Šaligatvio plotis (siauras)
- Tvorų, gyvatvorių, medžių aukštis (aukštos)
- Tvorų, gyvatvorių iš želdynų permatomumas (aklinos)
- Apšvietimas (prastas, nėra)
- Žmonių srautai (daug / mažai)
- Erdvės pojūtis (atvira erdvė / uždara, ankšta erdvė)

Nusikalstamumo daugiau...

- Kur *veiklų įvairovė* didesnė ir žmonių *srautai* intensyvesni.
- Svarbus veiksnys – *srautų įvairovė* (kur mažesnė – nusikaltimų gali net nebūti).
- Erdvėse, kurios yra antrinės (lygiagrečios) pagrindinei gatvei ir pritraukia didelius srautus žmonių, bet turi mažesnį skaičių stebėtojų.

Nusikalstamumo daugiau...

Giliose erdvėse, jei joms būdinga:

- didesnė užstatymo tipų įvairovė,
- yra šalia objektų, veikiančių/atvirų tik pusę dienos,
- yra prie objektų, generuojančių didelius srautus,
- gretimoje teritorijoje gyvena daug socialiai skirtingų žmonių.

Saugumą mūsų miestų viešose erdvėse mažina:

- Silpna urbanistinė kultūra,
- Silpnos gatvės kultūros tradicijos,
- Visuomenės susvetimėjimas,
- Silpni gentrifikacijos procesai prestižinėse miesto dalyse,
- Visuomenės homogeniškumas.

"The public place of cities is not kept primarily by the police, (...) it is kept primarily by an intricate, almost unconscious, network of voluntary controls and standards among the people themselves, and enforced by the people themselves."

Jane Jacobs,

The Death and Life of Great American Cities, 1961